

A-kassernes medlemstal faldt også i 4. kvartal 2009

Efter en stigning på godt 14.000 dagpengeforsikrede medlemmer i årets første halvdel er medlemstallet faldet med godt 10.000 i andet halvår. Nedgangen i 3. kvartal er således fortsat i resten af året. Trods den økonomiske krise synes det kontinuerlige fald fra midten af halvfemserne ikke afgørende at være vendt. Vigende arbejdsstyrke har dog ført til en lille stigning i a-kassernes dækningsgrad, og medlemstallet ved indgangen til 2010 er stadig godt 4.000 højere end det hidtidige lavpunkt pr. 1. januar 2009. Det viser opførelsen over medlemstallet 1. januar 2010. Medlemsfaldet i LO-forbundenes a-kasser er fortsat under krisen, mens de øvrige områder enten er steget eller har holdt skansen.

ANALYSE

19. februar 2010

JESPER DUE og JØRGEN STEEN MADSEN

I 4. kvartal 2009 fortsatte medlemstallet i arbejdsløshedskasserne i Danmark med at falde i forlængelse af den nedadgående tendens, der allerede havde vist sig i 3. kvartal. Den konstante nedgang i medlemstallet fra midten af 1990'erne og frem til 2009 synes ellers at være bremsset i første halvår af 2009, hvor der kom godt 14.000 nye medlemmer. I andet halvår er de 10.000 forsvundet igen, således at der for hele 2009 kun er tale om en meget begrænset medlemsfremgang på 4.000. Da arbejdsstyrken samtidig er faldet i 4. kvartal 2009, har a-kassernes dækningsgrad været svagt stigende. Pr. 1.1.2010 var der 2.062.700 medlemmer (eksklusiv efterlønsmodtagere) svarende til en dækningsgrad på 71,5 pct. (se Faktaboks 1).

Det forøgede medlemstal i første halvår kan ses som et resultat af krisen og den dermed følgende stigende arbejdsløshed. Da arbejdsløsheden stadig stiger og ser ud til at fortsætte opad det næste år, kan det undre, at medlemstallet ikke bliver ved med at gå i samme retning. Vi har tidligere omtalt en undersøgelse gennemført for Arbejdsdirektoratet og AK-Samvirke af Rambøll Management. Den viser, at der for en stor del af de ikke-forsikrede lønmodtagere og selvstændige er tale om et bevidst valg, fordi mange mener, de har lav arbejdsløshedsrisiko, eller at de hurtigt kan få job igen. Men spørgsmålet er, om det er en realistisk vurdering under den nuværende krise. Der vil sandsynligvis være mange, der under krisen vil få en ubehagelig overraskelse. En igangværende undersøgelse, der vil blive offentliggjort senere på foråret, viser, at det især er unge, lønmodtagere med anden etnisk baggrund end dansk samt grupper med lavt uddannelsesniveau, der er mest tilbageholdende med at forsikre sig.

Medlemsudviklingen i a-kasserne i 2009 illustrerer fortsat (jf. Faktaboks 2) udviklingen siden midten af 1990'erne, hvor de traditionelle fagforbund under LO også på a-kasseområdet har haft problemer med at fastholde deres position. På et år, hvor det samlede medlemstal er steget med godt 4.000, har LO-kasserne mistet 26.000 medlemmer. Alle LO-kasser – med undtagelse af socialpædagogerne og byggefagene – er gået tilbage. De øvrige områder har holdt skansen eller er gået frem. Størst fremgang har de ideologisk alternative kasser haft med et plus på godt 14.500 medlemmer. Siden 1995 er LO-kassernes andel faldet med en fjerdedel, mens de ideologisk alternative kassers andel er blevet næsten fordoblet.

Det ser endda ud til, at udfordringen af de traditionelle a-kasser bliver styrket. Udover de a-kasser, der i faktaboks 2 er rubriceret som ideologisk alternative, er der en øget konkurrence fra andre kasser – ikke mindst fra ASE, der indtil 2002 fortrinsvis var for selvstændige og ledere på højere niveau, men som siden 2002 også har søgt at kapre almindelige lønmodtagere (se noten til Faktaboks 2). I november 2009 er CA a-kasse, der hidtil har været en akademisk a-kasse med tilknytning til forbundet C3 (civiløkonomerne), gået ud i en direkte konkurrence i forbindelse med, at C3 pr. 1. januar 2010 er fusioneret med DJØF. Således er i tilknytning til CA a-kasse åbnet et særligt selskab, der for 50 kr. om måneden tilbyder retshjælp i konflikter om ansættelsesvilkår og dermed går de akademiske fagforeninger direkte i bedene.

Tilbuddet lanceres uden omsvøb som et alternativ til egentligt fagforeningsmedlemskab. Det er således en udfordring til dobbeltmedlemskabet: at man er medlem både af fagforening og den dertil knyttede a-kasse, der har været et afgørende kendetegn ved det danske arbejdsløshedsforsikringssystem siden starten i 1907.

Fakta om analysen

FAOS har i 2008 og 2009 fulgt udviklingen i arbejdsløsheds-kassernes medlemstal og dækningsgrad tæt. Fremover vil vi analysere tallene hvert halve år. Da det frivillige arbejdsløshedsforsikringssystem dækker både lønmodtagere og selvstændige, er begge grupper taget med, og dækningsgraden måles derfor også på hele arbejdsstyrken, dvs. både beskæftigede lønmodtagere og selvstændige samt arbejdsløse. Vi gør derved en dyd ud af nødvendigheden, idet de umiddelbart tilgængelige medlemstal, der offentliggøres på Arbejdsdirektoratets hjemmeside hver måned, ikke skelner mellem lønmodtagere og selvstændige. Siden det pr. 1. september 2002 blev muligt for alle a-kasser at blive tværfaglige, er der blevet sat fart i en proces, hvorefter flere og flere a-kasser optager både lønmodtagere og selvstændige. Det gælder således 20 ud af 29 a-kasser.

Medlemstallene offentliggøres med mindre end to måneders forsinkelse, og når vi anvender de nyeste tal fra den kvartalsvise arbejdskraftundersøgelse til målingen af dækningsgraden, kan der således gives et – set i statistisk sammenhæng – meget aktuelt billede af arbejdsløshedsforsikringens udvikling.

Faktaboks 1 A-kassernes organiseringsgrad 1995-2009

	1.1.1995	1.1.2001	1.1.2005	1.1.2009	1.7.2009	1.10.2009	1.1.2010
Beskæftigede	2.568.000	2.697.000	2.698.000	2.770.000	2.763.000	2.690.000	2.690.000
Arbejdsløse	214.000	153.000	170.000	153.000	180.000	196.000	196.000
Arbejdsstyrke i alt	2.782.000	2.850.000	2.868.000	2.923.000	2.944.000	2.886.000	2.886.000
Dagpengeforsikrede	2.213.800	2.190.188	2.145.370	2.058.623	2.072.891	2.068.784	2.062.700
Organiseringsgrad	79,6%	76,8%	74,8%	70,4%	70,4%	71,7%	71,5%

Kilder: AK-Samvirke, Arbejdsdirektoratet, Danmarks Statistik, Arbejdskraftundersøgelsen og egne beregninger. Tallene fra Arbejdskraftundersøgelsen er fra det tilsvarende kvartal som medlemstallene. Dog er tallene for 1.1.2010 fra 4. kvartal 2009, der er de nyeste tal over arbejdsstyrken.

Faktaboks 2 Dagpengeforsikrede fordelt på organisationsområder

	1.1.1995	1.1.2001	1.1.2005	1.1.2009	1.7.2009	1.10.2009	1.1.2010
LO	1.313.832 59%	1.216.631 56%	1.111.012 52%	953.473 46%	941.476 45%	936.269 45%	927.460 45%
AC	158.029 7%	193.044 9%	223.984 10%	243.127 12%	248.991 12%	249.091 12%	251.981 12%
FTF	314.421 14%	340.800 16%	349.280 16%	335.096 16%	340.347 16%	338.950 16%	337.225 16%
LH	74.850 3%	79.972 4%	76.675 4%	81.397 4%	84.047 4%	84.809 4%	86.093 4%
Ideologisk alternative	143.714 7%	161.567 7%	192.219 9%	247.794 12%	258.322 13%	260.956 13%	262.331 13%
Øvrige	208.954 10%	198.174 9%	192.200 9%	197.736 10%	199.681 10%	198.709 10%	197.610 10%
I alt	2.213.800 100%	2.190.188 101%	2.145.370 100%	2.058.623 100%	2.072.891 100%	2.068.784 100%	2.062.700 100%

Kilder: AK-Samvirke, Arbejdsdirektoratet og egne beregninger. I AC-organisationernes medlemstal er af sammenlignelighedsgrunde fortsat medregnet Ingeniørernes A-kasse, selv om forbundet per 1. januar 2009 er udmeldt af AC, og a-kassen derfor formelt skulle være henregnet under gruppen af øvrige. På samme måde kunne der – jf. artiklen ovenfor – argumenteres for, at CA a-kasse blev fjernet fra AC-området og henregnet under de alternative a-kasser. Da kassen stadig dækker det akademiske område, har vi dog bibeholdt dens placering her. De *ideologisk alternative* a-kasser er tilknyttet organisationer, der er opstået og har udviklet sig i et erklæret modsætningsforhold til den etablerede fagbevægelse. Gruppen omfatter Danske Lønmodtageres a-kasse, Kristelig a-kasse samt Frie Funktionærer. Gruppen *øvrige* består af Business Danmarks a-kasse, ASE og DANA. De to sidstnævnte kasser er placeret her, fordi de oprindeligt alene er for selvstændige – herunder dog også direk-

tører og andre virksomhedsledere – og derfor kan ses som et supplement – og ikke som et alternativ – til det eksisterende forsikringssystem. Efter den nye lov om tværgående a-kasser fra 1. september 2002 har ASE og DANA åbnet op for almindelige lønmodtagere, og på det område er de således nu på samme måde som de ideologisk alternative i direkte konkurrence med de traditionelle fagforeningers a-kasser – om end den ikke formuleres i tilsvarende ideologiske termer. Frem til 2002 var godt og vel en tredjedel af medlemmerne i både ASE og DANA lønmodtagere og arbejdsløse, hvilket dækker over den gruppe af virksomhedsledere, der var tilsluttet disse kasser. Efter åbningen for almindelige lønmodtagere er der stadig samme andel lønmodtagere og arbejdsløse i DANA, mens den er steget til næsten halvdelen i ASE. Det svarer til en stigning på omkring 20.000 medlemmer, der godt kunne rubriceres i gruppen for ”gule” eller ideologisk alternative. Ifølge ASE er kassens målgruppe først og fremmest lønmodtagere, der ikke er medlemmer af en a-kasse i forvejen. Men der appelleres samtidig helt klart til folk, der er ”trætte af fagforeninger”. ASE’s fremgang kan således ses som en direkte trussel mod de traditionelle organisationer og ikke mindst det klassiske ”dobbeltmedlemskab”, hvor man vælger den samlede pakke: den sammenknyttede a-kasse og fagforening.

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er professorer og arbejdsmarkedsforskere ved forskningscenteret FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

FAOS
19.02.10